

РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНКИ СОРТОТИПІВ КАПУСТИ БІЛОГОЛОВОЇ ЗА РОЗМІРОМ ВНУТРІШНЬОГО КАЧАНА І ЩІЛЬНІСТЮ ГОЛОВКИ

Жук О.Я.^{1,2} Жук В.Ю.²

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України

²Відділ промислового овочівництва ННЦ «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства»

Наведені результати оцінки сортотипів капусти білоголової за розміром внутрішнього качана і щільністю головки. Виділено кращі за цими показниками.

*капуста білоголова, сортотип, підвид, сорт, головка,
внутрішній качан, щільність*

Важливими ознаками сорту капусти білоголової, які визначають якість продукції для переробки і зберігання, є розмір внутрішнього качана і щільність головки.

Щільні головки, як відомо, визначаються кращими харчовими властивостями, мають вищу лежкість і транспортабельність. Тому, підбираючи сорти для зберігання, необхідно враховувати щільність головки.

Головки капусти білоголової, вирощені на півдні, мають більшу щільність, ніж у північних районах [3]. Щільність головок залежить від метеорологічних умов: за дефіциту вологи вона підвищується, а за надмірної її кількості – знижується. Вона залежить від ступеня стиглості головок [4].

Якість продукції характеризує також розмір внутрішнього качана головки. Чим він менший, тим менші відходи продукції під час квашення і виготовлення різноманітних овочевих консервів. У більшості зразків лежко-го напряму внутрішній качан середній або довгий [1].

Знання біологічних особливостей капусти білоголової за розміром внутрішнього качана і щільністю головки сприятиме прискоренню підбору сортів для квашення і різних видів переробки, а також за здатністю до зберігання і як вихідного матеріалу в селекційній роботі.

Методика досліджень. Виходячи з важливості зазначених показників, у процесі багаторічної селекційної роботи на Київській дослідній станції ІОБ УААН України (нині відділ промислового овочівництва ННЦ «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства») визначали

розмір внутрішнього качана і щільність головки у сортів капусти білоголової залежно від сортотипу і групи стиглості.

Розмір внутрішнього качана виражали у відсотках від висоти головки: малий – близько третини, середній – близько половини і великий (довгий) – більше половини. Щільність оцінювали за п'ятибальною шкалою: дуже щільні – 5 балів, щільні – 4, середньощільні – 3, пухкі – 2 і дуже пухкі – 1 бал [4, 2].

У процесі досліджень оцінювали по 20 головок кожного сорту, який належав до певного сортотипу. На поперечному розрізі головки визначали внутрішні ознаки, знання яких сприятиме одержанню якісної продукції в процесі переробки і зберігання.

Результати досліджень. Проведеними дослідженнями встановлено, що розмір внутрішнього качана головки капусти білоголової значною мірою визначається належністю сорту до певного сортотипу (табл. 1).

Серед європейського підвиду сортотип Лангендейська осіння характеризується середнім розміром внутрішнього качана, в окремих сортів – довгим. Залежно від сорту його значення коливається в межах 44,2 -56,6 %, середній показник – 51 %.

Таблиця 1. Розмір внутрішнього качана і щільність головки у капусти білоголової залежно від сортотипу (багаторічні дані)

Сортотип	Розмір внутрішнього качана, %		Щільність головки, бал	
	ліміти	середнє	ліміти	середнє
Європейський підвид				
Лангендейська осіння	44,2-56,6	51,0	4,3-5,0	4,6
Доброводська	31,6-58,0	46,6	4,5-4,9	4,7
Голландська плеската	44,4-59,3	52,1	3,9-4,7	4,3
Білоруська	37,9-53,1	46,6	4,7-5,0	4,8
Амагер	50,0-61,8	56,2	4,4-4,8	4,6
Лангендейська зимова	46,8-58,9	52,6	4,8-5,0	4,9
Східний підвид				
Завадовська	34,0-47,6	40,7	4,0-4,6	4,3
Лікуришка	34,0-50,2	44,0	4,2-4,6	4,4

До нього відносяться середньопізні сорти, яким властива щільна головка. Середній бал щільності становить 4,6, ліміти 4,3-5,0 балів.

Сортотип Доброводська виділяється головками з пігментованими листками і середнім внутрішнім качаном. Враховуючи особливості всіх сортів цього сортотипу, слід зазначити, що середній показник знаходиться на рівні

46,6 %, коливання бувають від 31,6 до 58,0 % (від малого до великого). Середньопізні сорти цього сортотипу формують щільні головки. Середній бал становить 4,7, коливання – 4,3-4,9.

У сортотипу Голландська плеската, який об'єднує посухо- і жаростійкі сорти, з підвищеною стійкістю проти хвороб, особливо судинного бактеріозу, внутрішній качан перевищує середній рівень і буває великого розміру. В середньому становить 52,1 %, амплітуда коливання 44,4-59,3 %. Для цього сортотипу характерна дещо нижча щільність головок, у середньому вона знаходиться на рівні 4,3 бала, ліміти – 3,9-4,7 бала.

Сортотип Білоруська виділяється округлими головками, які забезпечують високу потенційну врожайність. Але значно вимогливіші до вологості і в умовах різких перепадів метеорологічних показників Лісостепу України різко знижує свої можливості. Характеризується середнім розміром внутрішнього качана головки, який залежно від сорту коливається від 37,9 до 53,1 %. Середнє значення цього показника перебуває у межах 46,6 %. Головки цього сортотипу мають щільні і дуже щільні головки – від 4,7 до 5,0 балів, у середньому – 4,8 бала.

У сортотипу Амагер розмір внутрішнього качана головки залежно від сорту коливається в межах 50,0-61,8 %, середнє значення становить 56,2 %, що відповідає високому показнику. Об'єднує пізньостиглі лежкі сорти з щільними головками – у середньому 4,6 бала, коливання 4,4-4,8 бала.

До сортотипу Лангендейська зимова відносяться дуже пізні сорти, придатні для тривалого зберігання. В його межах зустрічаються сорти з середнім внутрішнім качаном (менше 50,0 %) і великим, який переважає середнє значення. Амплітуду коливання відмічено в межах 46,8-58,9 %, середнє значення – 52,6 %. Проте сортам цього сортотипу властиві дуже щільні головки – від 4,8 до 5,0 балів (у середньому 4,9 балів). Але часто біля внутрішнього качана головки спостерігаються порожнини або грубі черешки, які негативно впливають на якість головки.

Порівняльна оцінка визначених показників свідчить, що найкоротшим внутрішнім качаном головки характеризуються середньопізні сорти сортотипів Доброводська і Білоруська (по 4,6 %). Близько середнього розміру і дещо більший мають сортотипи Лангендейська осіння, Голландська плеската і Лангендейська зимова (51,0-52,6 %). Найдовший внутрішній качан головки властивий для сортів сортотипу Амагер (56,2 %).

Сорти сортотипу Завадовська східного підвиду рекомендуються для вирощування в південних районах, оскільки вони дуже жаростійкі. Цінним у них є те, що вони мають найменший внутрішній качан головки, у середньому – 40,7 %, ліміти – 34,0-47,6 %. Сортотип Лікуришка цього підвиду також має середній внутрішній качан, але менший, ніж у кращих сортотипів європейського підвиду. Коливання цього показника знаходяться в межах 34,0-50,2 %, середнє значення – 44,0 %. Проте сорти обох сортотипів залежно від сорту мають нещільні головки. У сортотипу Завадовська у середньо-

му цей показник становить 4,3 бала, коливання – 4,0-4,6 бала, у сортотипу Лікуришка буває на рівні 4,2-4,6 балів (середнє 4,4 бала).

Висновки. Проведеними експериментальними дослідженнями встановлено, що серед європейського підвиду найменший розмір внутрішнього качана головки мають сортотипи Доброводська і Білоруська, що відповідає середньому значенню.

Близькі до середнього рівня і високі показники отримано в сортотипів Лангендейська осіння, Голландська плеската, Лангендейська зимова. Найдовший внутрішній качан характерний для сортотипу Амагер.

У межах східного підвиду сортотипи Завадовська і Лікуришка виділяються найменшим розміром внутрішнього качана, але найменш щільними головками.

За щільністю головки перевагу мають сортотипи Лангендейська зимова, Білоруська, Доброводська.

Список використаних джерел

1. Малахова Е.И. Исходный материал для селекции лежких сортов капусты в условиях Подмоскovie / Е.И. Малахова // Тр. по прикл. бот., ген. и селекции. –Л., 1973. –Т.49. –Вып.2. – С.70-81.
2. Методика державного сортовипробування сільськогосподарських культур (картопля, овочеві та баштанні культури) / За ред. В.В.Волкодава. –К., 2001. – 101с.
3. Сокол П.Ф. Улучшение качества продукции овощных и бахчевых культур /П.Ф. Сокол. –М.: Колос, 1978. -293с.
4. Сорти овочевих і баштанних культур. - К.: Урожай, 1978. -328с.

Приведены результаты оценки сортотипов капусты белокачанной по размеру внутренней кочерыги и плотности кочана. Выделено лучшие по этим показателям.

The results of the estimation of white head cabbage varieties by inner stump size and head density are presented. The best varieties according to these indices have been picked out.